

राज्यातील हवामानावर आधारीत प्रायोगिक
तत्वावरील पथदर्शक फळपिक विमा योजना 2012
अंतर्गत नाशिक जिल्ह्यात द्राक्ष फळपिकावरती
गारपीट या हवामान धोक्यापासून विमा संरक्षण
(Add-on/ Index Plus) लागू करण्याबाबत.

महसष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,
शासन निर्णय क्र. विमायो 2012/प्र.क्र.202/14-अ
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, विस्तारभवन, मुंबई-400 032.

दिनांक : 11 डिसेंबर, 2012.

- वाचा : 1) कृषि व पदुम विभाग शासन निर्णय क्र. विमायो २०१२/प्रक्र 112/ १४-अ, दिनांक 8 जून, 2012
2) कृषि व पदुम विभाग शासन निर्णय क्र. विमायो २०१२/ प्रक्र १६६/१४ अ, दिनांक 27 सप्टेंबर, 2012
3) केंद्र शासनाचे कृषि व सहकार विभागाचे पत्र क्र. 13015/ 01/2011-क्रेडीट-II, दिनांक 12 ऑक्टोबर, 2012.
4) कृषि व पदुम विभाग शासन शुध्दीपत्रक क्र. विमायो २०१२/ प्रक्र १९९/१४ अ, दिनांक 20 ऑक्टोबर, 2012
5) कृषि व पदुम विभाग शासन निर्णय क्र. विमायो २०१२/ प्रक्र १९९/१४ अ, दिनांक 20 ऑक्टोबर, 2012.
6) एग्रीकल्चर इंश्योरंस कंपनी ऑफ इंडिया लि. याचे पत्र क्र. एमआरओ/ डब्ल्युबीसीआयएस/4230/2012,
दिनांक 19 नोव्हेंबर, 2012 चे पत्र

प्रस्तावना :-

राज्यात द्राक्ष, केळी, संत्रा, मोसंबी, डाळींब, पेरु व काजू या फळपिकांसाठी उपरोक्त संदर्भ क्र. 1 व 2 अन्वये हवामानावर आधारीत पथदर्शक फळपिक विमा योजना 2012 प्रायोगिक तत्वावर राबविण्याचा शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आलेला आहे. केंद्र शासनाने हवामानावर आधारीत पथदर्शक फळपिक विमा योजना 2012 अंतर्गत उपरोक्त संदर्भ क्र. 3 अन्वये नाशिक जिल्ह्यातील द्राक्ष बागायतदारांना गारपीट या हवामान धोक्यापासून संरक्षण देण्यासाठी निवड केली आहे असे कळविले होते. यानुसार फळपिक विमा योजना 2012 अंतर्गत द्राक्ष या फळासाठी विमा योजनेत भाग घेणा-या नाशिक जिल्ह्यातील शेतक-यांना गारपीट विमा (Add-on / Index Plus) योजनेचे संरक्षण देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

नाशिक जिल्ह्यात राज्यातील प्रायोगिक तत्वावरील हवामानावर आधारीत पथदर्शक फळपिक विमा योजना 2012 मध्ये द्राक्ष फळपिकासाठी भाग घेणा-या शेतक-यांना, "गारपीट" या हवामान धोक्यापासून संरक्षण घेण्यासाठी विमा योजनेत (Add-on / Index Plus) भाग घेण्यास या शासन निर्णयाद्वारे मान्यता देण्यात येत आहे. सदर योजना सन 2012-13 मध्ये नाशिक जिल्ह्यामधील अधिसूचित तालुक्यात सहपत्र-2 मध्ये नमूद केल्यानुसार लागू करण्यात येईल. त्यामध्ये नमूद केल्याप्रमाणे एग्रीकल्चर इंश्योरंस कंपनी ऑफ इंडिया लि. मार्फत शेतक-यांना बँकामार्फत नुकसान भरपाई परस्पर देय होईल.

2. योजनेची उद्दिष्टे

वर्ष 2012-13 या हंगामाकरिता घेतलेल्या द्राक्ष पिकाची गारपीटीने होणा-या नुकसानीचे प्रत्यक्ष पाहणी तत्वावर विमा संरक्षण आणि आर्थिक सहाय्य देणे.

३. योजना कार्यान्वित करणारी यंत्रणा, समाविष्ट पिके व समाविष्ट शेतकरी -

अ) सदर फळपिक विमा योजना एग्रीकल्चर इंश्योरन्स कंपनी ऑफ इंडिया लिमिटेड, मुंबई क्षेत्रीय कार्यालय स्टॉक एक्सचेंज टॉवर्स, पूर्व खंड, 20 वा मजला, दलाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई - 400 023 यांच्यामार्फत कार्यान्वित करण्यात येईल.

ब) हवामान आधारीत फळपिक विमा योजना 2012 अंतर्गत नाशिक जिल्ह्यातील द्राक्ष फळपिकासाठी विमा संरक्षण घेतलेल्या शेतक-यांसाठी ही योजना लागू आहे.

क) सहपत्र-1 मध्ये दर्शविलेले अधिसूचित क्षेत्र व यामधील अधिसूचित फळपिके म्हणजे द्राक्ष

ड) कर्जदार व बिगर कर्जदार शेतक-यांनाही योजना ऐच्छिक राहिल.

4. अधिसूचित फळपिके, विमा संरक्षण प्रकार (हवामान धोके), विमा संरक्षण कालावधी, विमा संरक्षित रक्कम, प्रमाणके (ट्रिगर) व नुकसान भरपाई रक्कम सहपत्र-दोन मध्ये नमूद केल्यानुसार राहातील.

5. अधिसूचित फळपिके - समाविष्ट धोके - विमा संरक्षण कालावधी खालीलप्रमाणे राहिल :-

फळपिके	समाविष्ट धोके	विमा संरक्षण कालावधी	
1) द्राक्ष	गारपीट	1 जानेवारी 2013	31 मार्च 2013

6. विमा हप्ता दर

सर्व अधिसूचित फळ पिकासाठी विमा संरक्षित रकमेच्या 12 टक्के एवढा विमा हप्ता दर निर्धारित करण्यात आला आहे.

7. विमा हप्ता अनुदान

भाग घेण्याच्या सर्व शेतक-यांना विमा हिस्सापोटी 50 टक्के अनुदान देय आहे. या अनुदानाच्या रकमेत केंद्र शासनाचा 25 टक्के व राज्य शासनाचा 25 टक्के हिस्सा राहिल आणि शेतक-याने स्वतःची 50 टक्के रक्कम विमा हिस्सापोटी भरावयाची आहे.

प्रति हेक्टर (रुपये)

फळपिके	विमा संरक्षित रक्कम	विमा हप्ता	राज्य शासनाचे अनुदान	केंद्र शासनाचे अनुदान	शेतक-यांनी भरावयाची रक्कम
1) द्राक्ष	50,000	6,000	1,500	1,500	3,000

8. या योजने बाबतचे फळपिक व त्यांचे हंगामनिहाय वेळापत्रक खालील प्रमाणे राहिल :-

तपशिल	फळपिक	अंतिम तारीख	शेरा / अट
(1) कर्जदार शेतकरी व बिगर कर्जदार शेतकरी यांच्याकरिता बँकेत प्रस्ताव पत्रासह विमा हप्ता सादर करण्याची अंतिम मुदत	द्राक्ष	31 डिसेंबर 2012	ऐच्छिक सहभाग
(2) बँकानी कर्जदार व बिगर कर्जदार शेतक-यांची घोषणा पत्रे (डिक्लेरेशन) कृषि विमा कंपनीस सादर करण्याची मुदत		15 जानेवारी 2013	--
(3) नुकसान भरपाई अदा करणे		सहपत्र 3 मध्ये दर्शविल्यानुसार	विमा हप्ता अनुदान वेळेत मिळण्याच्या अटीचे अधीन राहून ऍग्रीकल्चर इन्श्युरन्स कंपनी ऑफ इंडिया लिमिटेड शेतक-यांना बँका मार्फत परस्पर अदा करेल.

9. बँक सेवा शुल्क :-

कर्जदार व बिगर कर्जदार शेतकऱ्यांकडून जमा केलेल्या विमा हप्त्याच्या 5 टक्के रक्कम भारतीय कृषि विमा कंपनीकडून बँक सेवा शुल्क म्हणून नोडल बँकाना देय आहे.

10. नुकसान भरपाई ठराविण्याची पध्दती :-

नुकसान भरपाई ठराविण्याची पध्दत सहपत्र-3 मध्ये दर्शविल्यानुसार राहिल.

११. अँग्रीकल्चर इंश्युरन्स कंपनी ऑफ इंडिया लिमिटेड या संस्थेस योजनेत सहभागी होणाऱ्या शेतकऱ्यांना द्यावयाचे अनुदानासाठी राज्य शासनाच्या हिश्यापोटी देय होणारा खर्च खालील लेखाशीर्षाखालील अर्थसंकल्पिय तरतुदीतून भागविण्यात यावा.

मागणी क्रमांक डी- 3

2401 - पीक संवर्धन

110 - पीक विमा

110 - (दोन) पंचवार्षिक योजनेतर्गत योजना

राज्य योजना (00) (02) सर्वकष पीक विमा योजना

(2401 0922) 33- अर्थसहाय्य

12. या प्रकरणी, सहाय्यक संचालक, लेखा कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे- 1 यांना आहरण व संवितरण अधिकारी व संचालक, फलोत्पादन, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे- 1 यांना या योजनेचे मुख्य समन्वयक म्हणून घोषित करण्यात येत असून या योजनेबाबत क्षेत्रीय स्तरावर मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यास याद्वारे प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

13. हवामानावर आधारीत पथदर्शक फळपिक विमा योजनेप्रमाणे या योजनेचा आढावा राज्य स्तरीय पिक विमा समन्वय समितीच्या बैठकीत घेण्यात येऊन नवीन फळपिकांचा अंतर्भाव करणे / योजनेचे पुनर्विलोकन करून योजना पुढे चालू ठेवणे याबाबतचा निर्णय घेण्यात येईल.

14. सदर शासन निर्णय राज्यस्तरीय पीक विमा समन्वय समितीच्या दिनांक 16 मे, 2012 रोजी झालेल्या बैठकीमध्ये घेतलेल्या निर्णयानुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

15. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणक सांकेतांक 201212051119033301 असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(ध.कु. राठोड)

उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

मा. मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव

मा. उप मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव

~~मा. मंत्री (फलोत्पादन) यांचे खाजगी सचिव~~

मा. मंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव

मा. राज्यमंत्री (फलोत्पादन) यांचे खाजगी सचिव

मा. राज्यमंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव.

मा मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहाय्यक

प्रधान सचिव (वित्त) वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रधान सचिव (नियोजन) नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रधान सचिव (महसूल व वन) महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

सचिव (सहकार) मंत्रालय, मुंबई.

सचिव, कृषि मंत्रालय, भारत सरकार (कृषि व सहकार विभाग) कृषि भवन, नवी दिल्ली. (पत्राने)

~~सचिव, वित्त मंत्रालय भारत सरकार (वित्त विभाग) (विमा) नवी दिल्ली. (पत्राने)~~

संचालक, पिक विमा भारत सरकार, कृषि मंत्रालय, कृषि व सहकार विभाग, नवी दिल्ली

आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

अध्यक्ष व कार्यकारी संचालक, भारतीय कृषि विमा कंपनी, 13 वा मजला, अंबादीप बिल्डींग, कस्तुरबा गांधी मार्ग, कॅनॉट प्लेस, नवी दिल्ली,

प्रादेशिक व्यवस्थापक, भारतीय कृषि विमा कंपनी, 20 वा मजला स्टॉक एक्स्चेंज बिल्डींग, मुंबई - 23

संचालक लेखा व कोषागारे, मुंबई

विभागीय आयुक्त, (नाशिक)

अधिदान व लेखा अधिकारी, लेखा व कोषागारे संचालनालय, मुंबई - 32

निवासी लेखापरिक्षा अधिकारी, मुंबई

महाव्यवस्थापक, महाराष्ट्र नागरी बँका ९ नगीनदास रोड, मुंबई-२३
महाव्यवस्थापक, नाबार्ड, पुनम चेंबर, शिवसागर इस्टेट, वरली, मुंबई
महालेखापाल (लेखा परीक्षा / लेखा व अनुज्ञेयता) मुंबई / नागपूर
विमा संचालक, म्हाडा इमारत, पहिला मजला, बांद्रा पूर्व, मुंबई
संचालक, माहिती आणि प्रसिध्दी (प्रसिध्दीसाठी) मंत्रालय, मुंबई
संचालक, फलोत्पादन, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
संचालक, फलोत्पादन मृद संधारण, नियोजन, विस्तार व प्रशिक्षण, साखर संचालक, मुख्य सांख्यिक, कृषि
आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-
जिल्हाधिकारी (नाशिक),
मुख्य कार्यकारी अधिकारी, (नाशिक)
व्यवस्थापक जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक, (नाशिक)
विभागीय कृषि सह संचालक (नाशिक), महाराष्ट्र राज्य,
उप महाव्यवस्थापक, नाबार्ड, पुनम चेंबर, ५४ वेलस्ली रोड, शिवाजीनगर, पुणे-५
मुख्य अधिकारी, मध्यवर्ती वित्त संस्था, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक, ९ नगीनदास रोड, मुंबई- २३
मुख्य अधिकारी, ग्रामीण नियोजन व पत विभाग, रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया, फोर्ट, मुंबई व्यवस्थापक,
महाराष्ट्र बँक १५०१, शिवाजीनगर, पुणे-५
नाशिक जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
सर्व सहसचिव / उपसचिव / अवर सचिव / कक्ष अधिकारी, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय
मुंबई - ४०००३२
प्रधान सचिव (कृषि) यांचे स्वीय सहाय्यक, उपसचिव, नियोजन विभाग (कार्या. १४३१) / वित्त विभाग
(व्यय-१), निवडनस्ती - १४ अ

सहपत्र - १

पथदर्शी हवामानावर आधारित फळपिक विमा योजना सन 2012 साठी अधिसूचित फळपिके, जिल्हे, तालुके व महसूल मंडळे

अ. क्र.	फळ पीक	जिल्ह्ये	तालुके	महसूल मंडळ
१	द्राक्ष	नाशिक	नाशिक	नाशिक, माडसांगवी, आडगाव, मखमलाबाद, सातपूर, पाथर्डी, गिरनारे, देवळाली, शिंदेपळसे
			दिंडोरी	दिंडोरी, मोहाडी, उमराळे (बु.), ननाशी, कोर्शीबे, कसबेवणी, वरखेडा
			मालेगाव	मालेगाव
			इगतपूरी	चांडीवरे
			निफाड	निफाड, पिंपळगाव, ब. रानवड, लासलगाव, चांदोरी, देवगाव, सायखेडा, ओझर, नांदुर-मधमेश्वर
			त्रंबकेश्वर	त्रंबकेश्वर, वेळुंजे
			सिन्नर	सिन्नर, पाटुली, देवपूर, वावी, शहा, नांदुर-शिंदोटे.
			येवला	पाटोदा, जळगाव नेऊर
			चांदवड	चांदवड, दिघवद, वडनेरभैरव, वडाळीभोई, दुगाव, रायपूर
			नांदगाव	हिसवळ (बु)
			कळवण	कळवण, भोकभणगी
			बागलाण	बागलाण, ब्राम्हणगाव, नामपूर, जायखेडा, वीरगाव, ताहराबाद
			देवळा	देवळा, लोहनेर

सहपत्र -2

जिल्हा : नाशिक

पिक : द्राक्ष

ही योजना नाशिक या जिल्ह्यातील वरील सहपत्र-1 मध्ये नमूद केलेल्या अधिसूचित तालुक्यातील महसूल मंडळ पातळीवर कार्यरत राहिल.

विमा संरक्षण प्रकार (हवामान धोके) व विमा संरक्षण कालावधी	प्रमाणके (ट्रिगर) व नुकसान भरपाई रक्कम (प्रती हेक्टर रु)
1) गारपीट दिनांक 01 जानेवारी, 2013 ते 31 मार्च, 2013.	गारपीटीमुळे होणा-यां नुकसानीचे मोजमाप व भरपाई वैयक्तिक / बाग पातळीवर विमा कंपनीने नेमलेल्या सर्वेयर किंवा हेल सेन्सर, सेटेलाईटवरून घेतलेले छायाचित्रे या आधारावर निश्चित केली जाईल. वैयक्तिक बाग पातळीवर नुकसान भरपाईचे प्रमाण विमा कंपनी, राज्य व केंद्र शासनांची तज्ञ समिती करेल. या विमा संरक्षण प्रकारात कमाल नुकसान भरपाई रु. 50,000/- प्रति हेक्टरी देय होईल.

विमा योजनेत सहभाग प्रक्रिया :

कर्जदार व बिगर कर्जदार शेतकरी यांचा या योजनेतील सहभाग ऐच्छिक राहील. सदर शेतक-यांनी प्रस्ताव पत्रक भरून रोख विमा हस्यासह आपले खाते असणा-या बँक शाखेत विहित मुदतीत जमा करावे.

एकूण विमा संरक्षित रक्कम (प्रति हेक्टर)	रु. 50,000/-
शेतक-यांनी भरावयाचा विमा हसा (प्रति हेक्टर)	रु. 3,000/-

सहपत्र -3 प्रायोगिक तत्वावरील हवामान आधारीत फळपिक विमा योजना 2012

नाशिक जिल्ह्यात द्राक्ष फळपिकासाठी गारपीट या हवामान धोक्यापासून विमा संरक्षण (Add-on / Index Plus) लागू करण्याबाबत.

नुकसान भरपाई ठरविण्याची पध्दती :-

- 1) हवामानावर आधारीत पिकविमा योजने अंतर्गत नुकसान भरपाई पूर्णपणे संबंधित विमा कंपनी शेतक-यांस सहपत्र-2 नुसार परस्पर बँकेमार्फत अदा करणार आहे. विहित नमुन्यात व मुदतीत वितीय संस्थानी प्रस्ताव विमा कंपनीकडे विमा हस्यासह सादर करणे आवश्यक आहे. तसे न केल्यास होणा-या नुकसान भरपाई देण्याची जबाबदारी वितीय संस्थेची राहील.
- 2) नुकसान भरपाई विहित मुदतीत देण्याची जबाबदारी व दायित्व संबंधित विमा कंपन्याची राहील याबाबतचे कोणतेही दायित्व शासनावर राहणार नाही.
- 3) शेतकरी गारपीटीची तारीख, वेळ, नुकसान झालेलेअंदाजे क्षेत्र, नुकसानीचे प्रमाण याची सूचना, दुरध्वनी, फॅक्स, ईमेल वरून गारपीट झाल्याच्या लवकरात लवकर पण कमाल 48 तासांच्या आत ऍग्रीकल्चर इश्युरन्स कंपनी/ कृषि विभाग/ संबंधित बँक यांना देतील.
- 4) सूचना मिळण्याच्या 72 तासांच्या आत विमा कंपनी नुकसान भरपाई मोजण्यासाठी सर्वेयर नेमतील.
- 5) फक्त गारपीटीमुळे होणा-या नुकसानाची मोजमाप व भरपाई वैयक्तिक / बाग पातळीवर कंपनीने नेमलेल्या सर्वेयर आणि / किंवा हेल सेन्सर, सेटेलाईट वरून घेतलेले छायाचित्रे इ. च्या आधारावर निश्चित केली जाईल. वैयक्तिक / बाग पातळीवर नुकसान भरपाईचे आकलन विमा कंपनी, राज्य सरकार व केंद्र सरकार यांची तज्ञ समिती / टीम करेल.
- 6) नुकसानाची टक्केवारी गारपीट झाली नसताना सर्वसाधारणपणे येणा-या पिकाच्या आधारावर निश्चित केली जाईल. विमा संरक्षित रक्कमेच्या प्रमाणात ही नुकसान भरपाई देय राहील.
- 7) ऍग्रीकल्चर इश्युरन्स कंपनी ऑफ इंडीया लिमिटेडने तात्काळ योजनेची अंमलबजावणी सुरु करावी व योग्य ती प्रचार प्रसिध्दी करून योजना प्रभावीपणे कार्यान्वीत होईल हे पहावे.

*****